

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інститут післядипломної освіти
Кафедра публічного
управління та менеджменту
природоохоронної діяльності

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: Основні пріоритетні засади управління трудовим колективом
підприємства

Виконав студент групи У- 41
спеціальності 073 «Менеджмент»
Зайиров Мусурманкул

Керівник канд.екон.наук, доц.
Волкова Алла Олександрівна

Консультант

Рецензент канд.екон.наук, доц.
Арестов Сергій Вікторович

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Інститут післядипломної освіти

Кафедра Публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності

Рівень вищої освіти бакалавр

Спеціальність 073 «Менеджмент»

(шифр і назва)

Освітня програма Менеджмент

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Павленко О.П.

“02” березня 2022 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

студенту(ці) Зайирову Мусурманкулу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Основні пріоритетні засади управління трудовим колективом підприємства

керівник роботи канд.екон.наук, доцент Волкова А.О.,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ОДЕКУ від “ 02 ” березня 2022 року № 28-С

2. Строк подання студентом роботи 7 червня 2022 року

3. Вихідні дані до роботи офіційні інформаційно-статистичні та нормативно-правові матеріали, міжнародні та національні стандарти, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, у яких висвітлюються засади розвитку трудового колективу та забезпечення його ефективного управління на підприємстві

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

1. Теоретичні засади управління трудовим колективом підприємства

2. Дослідження основних пріоритетних засад управління трудовим колективом ПАТ «Диво світ»

3. Напрямки підвищення ефективності розвитку трудового колективу на ПАТ «Диво світ»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Типи структур трудового колективу та їх характеристики

2. Моделі та форми ефективного використання трудового колективу підприємства

3. Етапи розвитку трудового колективу

4. Схема формування трудового колективу підприємства

5. Життєвий цикл підприємства і його трудового колективу

Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 2 березня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			у %	за 4-х бальною шкалою
1.	Робота з літературними джерелами	02.03-07.03.22		
2.	Робота над розділом 1 « <u>Теоретичні засади управління трудовим колективом підприємства</u> »	08.03-20.03.22		
3.	Робота над розділом 2 « <u>Дослідження основних пріоритетних засад управління трудовим колективом ПАТ «Диво світ»»</u> »	09.05-20.05.22		
4.	Рубіжна атестація	17.05-19.05.22		
5.	Робота над розділом 3 « <u>Напрямки підвищення ефективності розвитку трудового колективу на ПАТ «Диво світ»»</u> »	21.05-03.06.22		
6.	Оформлення роботи	04.06-06.06.22		
7.	Здача роботи на кафедрі (п.4.1)	07.06.22		
	Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)			

Студент

(підпис)

Зайиров М.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Волкова А.О.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ КОЛЕКТИВОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1. Сутність та принципи управління трудовим колективом.....	8
1.2. Етапи формування та розвитку трудового колективу.....	17
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПРІОРИТЕТНИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ КОЛЕКТИВОМ ПАТ «ДИВО СВІТ».....	27
2.1. Загальна характеристика діяльності ПАТ «Диво світ».....	27
2.2. Оцінка методів управління трудовим колективом ПАТ «Диво світ»	32
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ НА ПАТ «ДИВО СВІТ».....	40
3.1. Шляхи вдосконалення процесу управління трудовим колективом.....	40
3.2. Напрямки підвищення професійної компетентності персоналу на ПАТ «Диво світ».....	48
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах нестабільного зовнішнього середовища, що визнано впливом світової економічної і фінансової кризи для ефективного функціонування підприємства як відкритої соціальної системи, йому необхідно мати певні ресурси, що виступають як підсистеми. До основних найактивніших підсистем будь-якого підприємства належить персонал, який згідно з Кодексом законів про працю іменується трудовим колективом. Проте, дослідженню сутності структури і значення трудового колективу, як основного найактивнішого елемента внутрішнього середовища в забезпеченні бажаної ефективності і конкурентоспроможності підприємства приділено незначну увагу.

Сьогодні недостатньо підібрати і укомплектувати підприємство необхідною кількістю працівників для здійснення того чи іншого виду виробничої (комерційної) діяльності. Підприємству необхідні працівники, які в умовах нестабільного зовнішнього середовища зможуть оперативно виконувати поставлені завдання і досягати певних цілей. Тому дослідження і уточнення сутності, структури і значення трудового колективу в забезпеченні ефективності і конкурентоспроможності підприємства є актуальною проблемою.

Вагомий внесок у формування теоретичних засад і прикладних рекомендацій із забезпечення ефективності управління трудовим колективом на підприємстві здійснили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Аверкєєва А.М., Бондаренко Н.В., Васильченко В.С., Ганіч Л.В., Коваленко Т.В., Краснова О.І., Міцкевич Н.В., Мошек Г.Є., Мухіна О.О., Турило А.М., Шекшня С.В. У їх працях розглядається як проблематика формування трудового колективу підприємства, так і аналіз забезпечення ефективного управління персоналом організації.

У зв'язку з цим, *метою* даного дослідження є вивчення теоретичних та практичних положень удосконалення процесу управління розвитком трудового колективу підприємства.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання таких основних *завдань*:

- розкрити поняття «трудоий колектив» та охарактеризувати основні принципи його управління;
- охарактеризувати процес формування та розвитку трудового колективу;
- проаналізувати методи управління трудовим колективом на підприємстві;
- охарактеризувати діяльність ПАТ «Диво світ» протягом 2019-2021 рр.;
- здійснити аналіз форм та методі управління трудовим колективом на ПАТ «Диво світ»;
- вивчити процес управління маркетинговою, обліково-фінансовою та інноваційною діяльністю підприємства;
- сформулювати напрями удосконалення процесу планування розвитку трудового колективу;
- запропонувати шляхи вдосконалення процесу управління трудовим колективом;
- проаналізувати можливість підвищення професійної компетентності персоналу на ПАТ «Диво світ».

Об'єктом дослідження є процес управління розвитком трудового колективу на ПАТ «Диво світ».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних аспектів удосконалення процесу забезпечення ефективного управління розвитком трудового колективу на ПАТ «Диво світ».

Для досягнення поставленої мети використовувались такі *методи дослідження*: діалектичний підхід (вивчення процесів управління трудовим

колективом на підприємстві у розвитку та дослідження взаємозв'язків і залежностей, що виникають при цьому), метод групування (проведення класифікації методів управління трудовим колективом підприємства), системний підхід (вивчення процесів управління трудовим колективом як цілісної системи економічних, правових, організаційних аспектів), метод структурно-логічного узагальнення (побудова структурно-логічних моделей), порівняльний, економіко-статистичний аналіз (визначення стану і ефективності функціонування процесу забезпечення ефективного управління трудовим колективом на підприємстві), проектний аналіз та інші.

Інформаційною базою дослідження стали офіційні інформаційно-статистичні та нормативно-правові матеріали, міжнародні та національні стандарти, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, у яких висвітлюються засади розвитку трудового колективу та забезпечення його ефективного управління на підприємстві.

Практичне значення одержаних результатів полягає в поглибленні знань і обґрунтуванні процесу забезпечення ефективного управління розвитком трудового колективу на ПАТ «Диво світ», які на відміну від загальноприйнятих заходів, пристосовані безпосередньо до потреб даного підприємства.

Запропоновані у дослідженні пропозиції і рекомендації можуть бути рекомендовані до запровадження у практичну діяльність ПАТ «Диво світ» та дозволяють визначити основні напрями вдосконалення функціонування процесу управління розвитком трудового колективу, покращити ефективність кадрової політики підприємства та підвищити імідж підприємства та ринку праці.

ВИСНОВКИ

Отже, результати проведеного нами у роботі дослідження дають право зробити такі висновки:

1. Трудовий колектив, зі складним комплексом економічних, соціальних, психологічних якостей, а також професійно-кваліфікаційними, статевими, віковими та іншими характеристиками є основною одиницею організаційно-економічного механізму кожного підприємства. Кадрове забезпечення підприємства показує здатність організації до реалізації потреб у людських ресурсах шляхом проведення низки заходів з метою досягнення в певних умовах намічених результатів.

2. Процес формування трудового колективу являє собою послідовну зміну дій керівників вищої і середньої ланки, спрямованих на формування персоналу підприємства. Формування трудового колективу підприємства, здатного ефективно вирішувати поставлені перед ним завдання - одна з найважливіших функцій менеджера. Груповій діяльності притаманні взаємозалежність, динамізм, упорядкованість, доцільність та результативність, тому необхідно цілеспрямовано впливати на розвиток стосунків у групі для створення сприятливого психологічного клімату і плідної співпраці.

3. На ПАТ «Диво світ» структура управління персоналом розроблена таким чином, щоб оперативно впливати на процес виробництва, починаючи із забезпечення його матеріально-технічними ресурсами і закінчуючи процесом реалізації готової продукції, складанням статистичної звітності та обліком витрат на виробництво, а також забезпеченням ритмічної та рентабельної діяльності у напрямках, передбачених Статутом.

Найбільша частка у трудовому колективі ПАТ «Диво світ» - це особи з вищою та середньою професійною освітою. Досить незначна чисельність на підприємстві осіб з незакінченою вищою та середньою загальною освітою. Протягом 2019-2021 рр. чисельність працівників, що мають вищу освіту

зменшилась на 1 особу. Також зменшилась частка осіб з середньою професійною освітою від 254 осіб у 2019 році до 248 осіб у 2021 р. Зменшення чисельності персоналу є позитивним для підприємства, тому, що воно достатньо забезпечене робочою силою, усі працівники задоволені умовами праці. Підприємство не має потреби у звільненні працівників, оскільки вони виконують покладені на них обов'язки з максимальною віддачею.

4. На ПАТ «Диво світ» щорічно виконується комплекс маркетингових заходів, що стосуються комерційного напрямку діяльності підприємства. Рекламна стратегія ПАТ «Диво світ» передбачає поєднання дотримання концепцій торгових марок корпорації «Диво світ», корпоративної культури, підбір ефективних форм проведення маркетингових заходів з врахуванням фінансових можливостей підприємства.

5. В результаті виявлення певних проблем щодо ефективного формування успішного трудового колективу ПАТ «Диво світ», слід покращити організаційно-управлінські умови, які змогли б ефективно вплинути на колектив: оптимізувати управлінську структуру; припинити практику делегування керівником своїх управлінських функцій неформальному лідеру трудового колективу; покращити ефективність від реально застосовуваних та впровадження нових методів психологічного впливу на працівників, тощо.

6. Для забезпечення розвитку професійної компетентності персоналу на ПАТ «Диво світ» слід використовувати програмно-цільовий підхід, який дозволяє розглядати розв'язання проблеми як цілеспрямований процес. Також необхідно провести анкетування, з метою визначення оцінки кожного працівника власних навиків та створити спеціальний відділ або посаду для особи, яка відповідатиме за підготовку та навчання персоналу.

Таким чином, управління трудовим колективом на ПАТ «Диво світ» є неефективним і потребує нових заходів, шляхів, ідей його розвитку і удосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверкеєва А.М. Сучасні методи і стилі управління персоналом на підприємстві / А.М. Аверкеєва // Вісник ЛНУ. – 2020. - № 10. – С. 25-39.
2. Андрющенко А.І. Соціальна напруженість на підприємствах: теоретико-методичний аспект аналізу / А.І. Андрющенко // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2008. – 579 с.
3. Армстронг М. Практика управління людськими ресурсами / М. Армстронг; [пер. с англ. под ред. С. К. Мордовина]. – 8-е изд. – СПб.: Питер, 2008. – 832 с.
4. Бабаєв В.М. Організаційна культура керівника: Підручник. / В.М. Бабаєв, Н.В. Шаронова. - Х.: НТУ ХП, 2005. – 322 с.
5. Балабанова Л.В. Управління персоналом: Підручник. / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.
6. Беззубко Л.В. Управління трудовими конфліктами: Навч. посібник. / Л.В. Беззубко, А.Г. Зюнькін, А.В. Калина. - К.: МАУП, 2004. – 233 с.
7. Бих К.А. Підвищення ефективності управління персоналом / К.А. Бих // Збірник доповідей учасників 5 Всеукраїнської науково-методичної конференції ЗДІА. – 2005. - № 2. – С. 140–144.
8. Бондаренко Н.В. Формування сучасних систем управління персоналом підприємства / Н.В. Бондаренко // Науково-технічний збірник. – 2020. - № 11. – С. 267-273.
9. Васильченко В.С. Управління трудовим потенціалом: навч. посіб. / В.С. Васильченко, А.М. Гриненко, О.А. Грішнова. – К.: КНЕУ, 2008. – 403 с.
10. Вольська В.В. Формування механізму управління персоналом як фактор конкурентоспроможності підприємства / В.В. Вольська // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2020. -

№ 41. – С. 37-42.

11. Воронкова В.Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади. Навчальний посібник. / В.Г. Воронкова. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 576 с.

12. Гавкалова Н.Л. Менеджмент персонала: Учеб. пособие. / Н.Л. Гавкалова, Н. С. Маркова. – 2-е изд., исправ. и доп. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 304 с.

13. Гавкалова Н.Л. Теоретичні засади ефективного менеджменту персоналу / Н.Л. Гавкалова // Україна: аспекти праці. - 2015. - № 12. – С. 33-41.

14. Гавкалова Н.Л. Управління ефективністю менеджменту персоналу: [монографія] / Н.Л. Гавкалова, Т.А. Власенко. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2011. – 295 с.

15. Ганіч Л.В. Організаційно-економічні засади формування системи управління трудовим потенціалом / Л.В. Ганіч // Інноваційна економіка. – 2020. - № 5. – С. 161-163.

16. Голубєва Т.В. Оцінювання рівня розвитку професійної компетентності управлінського персоналу промислового підприємства / Т.В. Голубєва, І.В. Литовченко // Бизнес Інформ. – 2011. – № 5. – С. 115–122

17. Гончаров А.Б. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. / А.Б. Гончаров. – Х.:ВД «ИНЖЕК», 2009 р. – 240 с.

18. Гридчин М.В. Финансовый менеджмент: Курс лекций. - 3-е изд., стереотип. / М.В. Гридчин. - К.: МАУП, 2011. - 160 с.

19. Довгалюк В.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання Навчальний посібник. / В.І. Довгалюк. - Хмельницький, НВП «Еврика» ТОВ, 2009. – 156 с.

20. Доронин А.В. Стратегическое управление организационным поведением / А.В. Доронин // Економіка розвитку. – 2015. – № 2(42). – С. 83–87.

21. Доронін А.В. Поведінка персоналу виробничої організації. Оцінка, управління, розвиток: монографія / А.В. Доронін. – Х.: «ІНЖЕК», 2008. – 320 с.
22. Дороніна М.С. Управління організаційною поведінкою: монографія / М.С. Дороніна, В.В. Тютлікова; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Дороніної М.С. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2011. – 200 с.
23. Єрмоєнко Г.С. Основи стратегічного управління персоналом та підготовка кадрів для промислових підприємств / Г.С. Єрмоєнко // Менеджмент. – 2019. - № 14. – С. 68-74.
24. Жигалов В.Т. Основи менеджменту та управлінської діяльності: Підручник. / В.Т. Жигалов, Л.М. Шимановська. – К.: Вища шк., 2004. – 412 с.
25. Журавлев П.В. Мировой опыт управления персоналом. Обзор зарубежных источников: Монография. / П.В. Журавлев. - М.: Изд-во Российской Экономической академия, Екатеринбург: Деловая книга, 2002. – 232 с.
26. Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. / І.В. Зятковський. - Тернопіль: Екон. думка, 2008. - 228 с.
27. Кльоба Л.Г. Організаційно-економічний механізм управління персоналом / Л.Г.Кльоба // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2020. - № 25. – С. 137-138.
28. Ковалев А.Г. Коллектив и социально – психологические проблемы руководства. / А.Г. Ковалев. – 2-е изд., доп. – М.: Политиздат, 2008. – 279 с.
29. Коваленко Т.В. Система показників комплексної оцінки управління персоналом / Т.В. Коваленко // Вісник ДНТУ. – 2020. - № 12. – С. 89-103.
30. Кодекс законів про працю України: за станом на 15 жовтня 2020р. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

31. Колот А. М. Мотивація персоналу : підручник / А.М. Колот. – К.: КНЕУ, 2002. – 337 с.
32. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
33. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Навч. посібник / М.Я. Коробов. - К.: Знання, КОО, 2009. - 378 с.
34. Крамаренко В.І. Управління персоналом фірми: Навчальний посібник. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холода. - Київ: ЦУЛ, 2003. - 272 с.
35. Краснова О.І. Особливості стратегічного управління персоналом на сучасному підприємстві / О.І. Краснова // Вісник ПДААУ. – 2021. - № 6. – С.157-169.
36. Красовский Ю.Д. Организационное поведение: [учебн. пособ.] / Ю.Д. Красовский. – М.: ЮНИТИ, 2007. – 527 с.
37. Крушельницька О.В. Управління персоналом: навчальний посібник / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук. - К.: Кондор, 2003. - 296 с.
38. Лизанець А.Г. Оцінка ефективності системи управління персоналом на підприємстві / А.Г. Лизанець // Вісник НЛУУ. - 2021. - № 8. – С. 34-43.
39. Лугова В.М. Забезпечення розвитку професійної компетентності управлінського персоналу на засадах програмно-цільового підходу / В.М. Лугова, І.В. Литовченко // Економічний часопис ХХІ. – 2021. - № 9-10 (2). – С. 56-59.
40. Лук'янихіна О.А. Методи оцінювання ефективності ситеми управління персоналом організації / О.А. Лук'янихіна, І.О. Кіясова // Вісник КНЕУ. – 2020. - № 11. – С. 55-64.
41. Маслов Є.В. Управління персоналом підприємства: навчальний посібник / Є.В. Маслов; під ред. П.В. Шеметова. - Новосибірськ: ИНФРА-М: НГАЕУ, 2010. - 312 с.
42. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства / В.О.Мец. - К: КНЕУ, 2007. – 132 с.

43. Міцкевич Н.В. Особливості управління соціальним розвитком трудових колективів підприємств / Н.В. Міцкевич // Економіка. – 2019. – № 177. – С. 149-151.
44. Мошек Г.Є. Трудовий колектив як основний найактивніший елемент внутрішнього середовища підприємства / Г.Є. Мошек // Вісник Львівського Національного університету. – 2021. - № 12. – С. 51-55.
45. Мухіна О.О. Управління поведінкою трудового колективу / О.О. Мухіна // Економіка. – 2015. - № 6. – С. 66-71.
46. Обозов Н.Н. Психология работы с людьми: Советы руководителю: учебн. пособ. / Н.Н. Обозов, Г.В. Щёкин. – 6-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2004. – 228 с.
47. Ойгензіхт В.А. Відповідальність підприємства і трудового колективу: дискусійні питання. В кн.: Сучасні проблеми держави та права. / В.А. Ойгензіхт. – К., 2010. – 168 с.
48. Осовська Г.В. Менеджмент організацій: навч. посіб. / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. - К.: Кондор, 2005. - 860 с.
49. Пашков А.С. Трудовой коллектив как объект и субъект управления: Монография. / А.С. Пашков. – Л.: Изд-во ЛГУ, 2010. – 197 с.
50. Петюх В.М. Управління персоналом: Навч. - метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В.М. Петюх. - К.: КНЕУ, 2008. - 124 с.
51. Погорелова Т.О. Система управління персоналом як основний елемент системи управління персоналом / Т.О. Погорелова // Вісник НТУ «ХП». - 2020. - № 21(994). – С. 127-134.
52. Пожуєва Т.О. Підвищення ефективності управління персоналом у ринкових умовах / Т.О. Пожуєва // Економіка та підприємництво. – 2021. - № 2 (77). – С. 119-123.
53. Примак Т.О. Економіка підприємства: Навч. посібник. / Т.О. Примак. – К.: Вікар, 2003. – 178 с.
54. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2019 р. № 5067-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

55. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.

56. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. № 137/98-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/137/98-вр>.

57. Продиус И.П. Управление персоналом: Учебник. / И.П. Продиус, Т.А. Владимирова, Д.В. Запорожан. – Одесса, 2001. – 251с.

58. Пшенников В.В. Японский менеджмент. Уроки для нас. / В.В. Пшенников. – М.: Япония сегодня, 2007. – 334 с.

59. Рум`янцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність: навчальний посібник / А.П. Рум`янцев, Н.С. Рум`янцева. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 377с.

60. Саруханов К.Н. Як готувати кадри для підприємств / К.Н. Саруханов // Проблеми теорії і практики управління. - 2021. - № 4. - С. 71-76.

61. Саруханова К.Н. Управление трудовыми ресурсами в условиях интенсификации строительного производства: Учебник. / К.Н. Саруханова. – М.: Стойиздат, 2006. – 344 с.

62. Сербиновский Б.Ю. Управление персоналом: Учебное пособие для вузов. / Под редакцией Б.Ю. Сербиновского, С.И. Самыгина. – М.: Приор, 2009.

63. Середенко Г.О. Особливості управління трудовим колективом в сучасних умовах / Г.О. Середенко // Економічні науки. – 2015. – № 12. – С. 66-69.

64. Серьогін С.М. Сучасні технології роботи з персоналом. / С.М. Серьогін, І.В. Шкепторенко, Н.А. Липовська. - К.: Цент учбової літератури, 2010. – 50 с.

65. Сідун В.А. Економіка підприємства: Навч. посібник. / В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 436 с.
66. Скриль В.В. Ефективне використання мотиваційного механізму в системі управління персоналом підприємства / В.В. Скриль, Т.О. Галайда // Економічний форум. – 2015. - № 1. – С. 122-129.
67. Соколенко В.А. Механізм впливу мотивації персоналу на підвищення рівня продуктивності праці / В.А. Соколенко, А.С. Клищенко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – 2020. – № 69(1042). – С. 83-87.
68. Спивак В.А. Организационное поведение, управление персоналом / В.А. Спивак. – СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 416 с.
69. Татаревська Т.П. Управління розвитком персоналу: Навчальний посібник / Т.П. Збрицька, Г.О. Савченко, М.С. Татаревська. – Одеса: Атлант, 2020. - 427 с.
70. Тридід О.М. Логістика: Навч. посібник / О.М. Тридід, Г.М.Азаренкова, С.В.Мішина, І.І. Борисенко. – К. Знання, 2008. – 566 с.
71. Трошина Л.Н. Рабочая сила / Л.Н. Трошина // Управление персоналом. - 2010.- № 6.- С. 8-14.
72. Турило А.М. Економічні проблеми управління трудовим потенціалом / А.М. Турило, Р.В. Коваленко // Економічний вісник НГУ. – 2019. – № 1. – С. 69-76.
73. Урбанович А.А. Психология управления: учебн. пособ. / А.А. Урбанович. – Мн. : Харвест, 2004. – 640 с.
74. Фінанси підприємств: Підручник / Кер. автор. кол-ву і нвук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 4-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2004. – 571 с.
75. Фінанси підприємств: Підручник. / За ред. професора А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2010. – 460 с.
76. Фінанси підприємства: Навч. посібник. / Р.Н. Головатюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004 – 460 с.

77. Хаджирадєва С.К. Діагностика професійної компетентності як умова удосконалення програм фахової підготовки державних службовців / С.К. Хаджирадєва // Менеджер. – 2015. – № 4. – С. 166-170.

78. Харун О.А. Аналіз та еволюція теорій і концепцій мотивації трудової діяльності персоналу підприємств / О.А. Харун // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Д.: ДНУ, 2008. - № 238. - С. 743 - 750.

79. Харун О.А. Ефективність використання персоналу в системі управління підприємством / О.А. Харун // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2009. - № 4. - С. 78 - 80.

80. Харун О.М. Мотиваційний механізм ефективного управління персоналом машинобудівних підприємств / О.М. Харун // Вісник НАУ. – 2019. - № 11. – С. 56-64.

81. Хміль Ф.І. Управління персоналом: Підручник [для студ. ВНЗ] / Ф. І. Хміль. – К.: Академ. видав, 2006. – 488 с.

82. Храмов В.О. Основи управління персоналом: навч.-метод. посіб. / В.О. Храмов, А.П. Бовтрук. – К.: МАУП, 2010. – 112 с.

83. Хучек Л.М. Стратегия управления трудовым потенциалом предприятия. / Л.М. Хучек. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 278 с.

84. Царенко Ю.В. Программы стимулирования труда / Ю.В. Царенко // Кадровик. – 2020. – № 5. – С. 61-65.

85. Цепин А.И. Трудовой коллектив как субъект трудового права / А.И. Цепин // Сов. государство и право. – 2020. – № 8. – С. 122-127.

86. Цюцюра С.В. Роль та особливості застосування програмно-цільового управління на сучасному етапі розвитку Росії / С.В. Цюцюра, О.В. Криворучко, М.І. Цюцюра // Управління розвитком складних систем. – 2016. – № 5. – С. 47–51.

87. Чернявська І.В. Дослідження ефективності використання інформаційних ресурсів промислового підприємства / В.І. Чернявська // Економічний аналіз. – 2021. – № 2(18). – С. 397–399.

88. Шамшина І.І. Трудовий колектив як суб'єкт соціально-партнерських відносин у сучасному трудовому праві / І.І. Шамшина // юридичні науки. – 2019. - № 52. – С. 272-277.
89. Шаульська Л.В. Стратегія розвитку трудового потенціалу України: монографія / Л.В. Шаульська; НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2005. – 502 с.
90. Шахбазов А.Т. Премия: платить или не платить? / А.Т. Шахбазов // Кадровик. – 2021. – № 2. – С. 57-59.
91. Шекшня С.В. Управление персоналом современной организации: Учебно-практ.пособие / С.В. Шекшня. - 5-е изд. - М.: ЗАО «Бизнес-класс. Интел-Синтез», 2009. - 368 с.
92. Шекшня С.В. Управление человеческими ресурсами в России и СНГ: сегодня и завтра / С.В. Шекшня. - М.: Наука, 2008. - 224 с.
93. Шекшня С.В. Планирование персонала и прием на работу. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел – Синтез», 2007. – 80 с.
94. Шкатулла В.И. Настольная книга менеджера по кадрам. / В.И. Шкатулла. – М.: Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М, 2008. – 527 с
95. Шпалинський В.В. Психологія управління: Навчальний посібник. / В.В. Шпалинський. – Харків: Веста: Вид-во «Ранок», 2002. – 128 с.
96. Щекин Г.В. Теория и практика управления персоналом. / Г.В. Щекин. – Киев: МАУП, 2008. – 256 с.
97. Щекин Г.В. Основы кадрового менеджмента: Учебник. / Г.В. Щекин. – 3-е изд., перераб. и доп. – К.: МАУП, 2009. – 288 с.
98. Щокін Г.В. Теорія кадрової політики: Монографія. / Г.В. Щокін. – К.: МАУП, 2007. – 176 с.
99. Ядранський Д.М. Методи оцінки соціально-економічної структури в трудовому колективі / Д.М. Ядранський // Вісник академії праці і соціальних відносин федерації профспілок України. – 2021. – № 1. – С. 25-30.

100. Якименко Н.В. Механізм управління персоналом підприємства та його конкурентоспроможність / Н.В. Якименко, А.С. Антіпова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2021. - № 45. – С. 221-224.

101. Якушевский Е.Л. Система управления персоналом как основа для создания комплексной системы управления производством / Е.Л. Якушевський // Управління ресурсами. – 2021. – № 11. – С. 31–39.

102. Ястремський В.Д. Проблематика управління персоналом на вітчизняних підприємствах / В.Д. Ястремський // Вісник ДНУ. – 2020. - № 9. – С. 47-60.